

ARAŞTIRMA MAKALESİ

“The Unforgivable” Filmi Üzerinden Eski Hükümlülerin Yeniden Toplumsal Yaşama Katılımı ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme

Öğr. Gör. Nilgün DALI, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Gölpaazarı MYO, Bilecik, e-posta: nilgun.dali@bilecik.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7636-0668>

Prof. Dr. Hacer TOR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara, e-posta: hacer.tor@hbv.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7187-5814>

Öz

Suç işlemiş olan kişiye suçlu, işlediği suçtan dolayı hüküm giymiş ve tahliye edilmiş olan kişiye ise eski hükümlü adı verilir. Eski hükümlüler cezaevinden tahliye edildikten sonra ekonomik sorunlar, toplumsal yaşama uyum sağlayamama, sosyal dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalma, psiko-sosyal problemler gibi pek çok sorunla karşı karşıya kalırlar. Eski hükümlülerin toplumsal hayatta yaşadıkları bu sorunlara sinemada yer verilmektedir. Sinema, toplumsal sorunları tüm gerçekliğiyle ele alarak insanların farkındalığını ve bilinçliliğini arttırmakta etkili bir araçtır. Günümüzde daha fazla bireye daha hızlı bir şekilde ulaşan dijital platformların bu etkililik alanını arttırdığı söylenebilir. Bu çalışmanın amacı, toplumda dezavantajlı gruplardan biri olan eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecini nasıl deneyimlediklerini film aracılığıyla değerlendirmektir. Bu çalışmada önce sinemada daha sonra Netflix’te yayınlanan “The Unforgivable” adlı filmin başrol oyuncusu olan Ruth’un eski hükümlü bir birey olarak toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama pratiklerini içeren diyaloglar ele alınmıştır. Çalışmada toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama ile damgalanma kategorilerine ilişkin veriler nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucunda “The Unforgivable” filminden hareketle eski hükümlü olarak damgalanmanın toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecini engellediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eski Hükümlü, Toplumsal Uyum, Sinema.

Makale Gönderme Tarihi: 11.02.2024

Makale Kabul Tarihi: 02.05.2024

Önerilen Atıf:

Dali, N. ve Tor, H. (2024). “The Unforgivable” Filmi Üzerinden Eski Hükümlülerin Yeniden Toplumsal Yaşama Katılımı ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(5): 334-353.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2024, 7(5): 334-353. DOI:10.26677/TR1010.2024.1396

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

An Evaluation on The Ex-Convicts' Reintegration and Adaptation Process Through the Movie "The Unforgivable"

Lecturer Nilgün DALI, Bilecik Şeyh Edebali University, Gölpaazarı Vocational School, Bilecik, e-mail: nilgun.dali@bilecik.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7636-0668>

Prof. Dr. Hacer TOR, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Literature, Ankara, e-mail: hacer.tor@hbv.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7187-5814>

Abstract

A person who has committed a crime is called a criminal, and a person who has been convicted of a crime and released from prison is called an ex-convict. After being released from prison, ex-convicts face many problems such as economic problems, inability to adapt to social life, social exclusion and discrimination, psycho-social problems. These problems experienced by ex-convicts in social life are addressed in cinema. Cinema is an effective tool in raising people's awareness and consciousness by addressing social problems in all their reality. Today, it can be said that digital platforms that reach more individuals more quickly increase this area of effectiveness. The aim of this study is to evaluate how ex-convicts, one of the disadvantaged groups in society, experience the process of re-joining and adapting to social life through film. In this study, the dialogues of Ruth, the leading actress of the movie "The Unforgivable", which was first released in the cinema and then on Netflix, were discussed, including the practices of re-joining and adapting to social life as an ex-convict individual. In the study, data on the categories of re-joining and adapting to social life and stigmatization were analyzed and interpreted using discourse analysis technique, one of the qualitative research methods. As a result of the study, based on the movie "The Unforgivable", it is seen that stigmatization as an ex-convict prevents the process of rejoining and adapting to social life.

Keywords: Ex-convict, Social Adaptation, Cinema.

Received: 11.02.2024

Accepted: 02.05.2024

Suggested Citation:

Dali, N. and Tor, H. (2024). An Evaluation on The Ex-Convicts' Reintegration and Adaptation Process Through the Movie "The Unforgivable", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(5): 334-353.

GİRİŞ

Çok farklı disiplinler tarafından ele alınan suç olgusu farklı boyutlarıyla açıklanabilmektedir. Hukuk biliminden hareketle yasalara aykırı davranışlar suç olarak adlandırılmaktadır. Sosyolojik olarak suç ise; toplumsal bütünlüğü bozan ve toplumun normlarına karşı gelen davranışları ifade etmektedir (Güçlü ve Akbaş, 2019: 3). Yasalara aykırı davranışlarda bulunan bireyler yargı mekanizmaları tarafından cezalandırılmaktadır. Ancak suçlunun aldığı ceza burada sona ermemektedir. Hapsetme veya kapatmaya dayalı cezalar tamamlandıktan sonra dışarıda cezalar farklı biçimlerde devam edebilmektedir. Suçlu birey dışarı çıktığında toplum tarafından cezalandırılmaktadır. Bu cezalandırılma süreci iş arama, bir yere yerleşme, sosyalleşebilme, yeni yaşam kurma, dışarıdaki hayata alışma gibi topluma yeniden katılma ve uyum sağlama sürecini kapsamaktadır. Cezaevinden çıktıktan sonra birey için hiçbir şey eskisi gibi olmamaktadır ve birey hayatına yeniden başlamak zorunda kalmaktadır. Hatta eski hükümlünün cezaevine girmeden önceki yaşam koşullarının çok daha gerisinden yeni bir hayata başladığı söylenebilir. Eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sürecini sosyalleşme, toplumla bütünleşme, dışlanma ve etiketlenme gibi kavramlarla değerlendirmek gerekir.

Bu çalışmada eski hükümlülerin yeniden toplumsal yaşama katılma ve uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları zorluklar bir film üzerinden ele alınmaktadır. Filmler toplumsal gerçekliği tüm çıplaklığıyla göstermede en etkili araçlardan biridir. Slavoj Žižek'in vurguladığı gibi filmler sadece eğlence amaçlı ve toplumsal sorunlardan bizleri uzaklaştıran kurgular değildir. Filmlerde söylenen yalanlar bile toplumsal yapının en önemli sorunlarıyla ilgilidir (Diken-Laustsen, 2010: 11). Filmler dijital platformlar aracılığıyla farklı ülkelerdeki pek çok izleyiciye ulaşarak etkililiğini sürdürmektedir. Bu çalışma önce sinemada daha sonra dijital platformlardan biri olan Netflix'te yayınlanan "The Unforgivable" adlı filmde "eski hükümlü" olarak damgalanmanın yeniden toplumsal yaşama katılma ve uyum sağlama sürecinde doğurduğu sonuçları değerlendirmektedir.

ESKİ HÜKÜMLÜLERİN YENİDEN TOPLUMSAL YAŞAMA KATILMA ve UYUM SAĞLAMA PRATİKLERİ

Yasalara aykırı davranışlarda bulunan kişilere suçlu, cezasını tamamlayarak cezaevinden çıkan kişilere ise; eski hükümlü adı verilir. Cezalarını tamamlayan eski hükümlüler böylelikle suçtan arınmış olurlar (Erkul, 1976: 387). Toplum tarafından eski hükümlü olarak adlandırılan bu bireyler pek çok zorlukla karşılaştıkları için dezavantajlı gruplar içinde değerlendirilmektedir. Dezavantajlı gruplar ise; toplumdaki sosyal, kültürel, ekonomik kaynaklardan yararlanamayan ve bu kaynaklardan dışlanan kişileri ifade etmektedir (Necipoğlu vd., 2019: 68). Dezavantajlı gruplar toplumda dışlanan, ön yargılara maruz kalan, bu önyargılarla başa çıkmak zorunda kalan, birçok kaynağa erişemeyen, yardıma ihtiyaç duyan, kendi kendine yetmekte zorlanan bireylerden oluşmaktadır (Bozok, 2011: 16-17). Ayrıca bu gruptaki bireyler barınma, istihdam, sağlık, sosyal güvenlik gibi ihtiyaçlara ulaşmada diğer bireylere göre daha fazla engellerle karşılaşmaktadırlar (Mayer, 2003: 6). Dezavantajlı bireyler yoksunluk, yoksulluk, sosyal dışlanma, damgalanma gibi risklere karşı daha savunmasızdırlar (Baydoğan, 2012: 3).

Dezavantajlı gruplardan biri olan eski hükümlüler yeniden toplumsal hayata katılma sürecinde birçok sorunla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Eski hükümlüler özellikle istihdam alanında ayrımcılığa maruz kalan dezavantajlı bireyler olarak görülmektedir. Birçok eski hükümlü birey için iş hayatına girebilmek ve mevcut işini sürdürebilmek sabıkası nedeniyle kısıtlanmakta ve sınırlandırılmaktadır (Erkul vd., 1984: 68). Bu durum işverenlerin eski hükümlüyü istihdam etmek istemediklerini ve eski hükümlülere yönelik toplumun bir ön yargısı olduğunu

göstermektedir. Bu nedenle eski hükümlülerin toplumsal hayata katılabilmeleri ve topluma uyum sağlayabilmeleri noktasında karşılarına çıkan en büyük engellerden birinin istihdam sorunu olduğu söylenebilir. Bu sorunla ilgili alınabilecek en önemli önlem ise eski hükümlülerin ekonomik bağımsızlığına erişebilmeleri için uygun iş imkanlarının artırılması gerektiğidir.

Cezaevi sonrasında istihdam, barınma, aile, eski arkadaşlar, dışarıdaki hayatın zorluğu ve yalnızlık gibi etkenler eski hükümlülerin topluma yeniden uyum sağlamasında belirleyici olmaktadır (Pollock, 2004: 257). Cezaevinden çıkan hükümlüleri dışarıda temel gereksinimlerini nasıl karşılayacakları sorunu karşılamaktadır. Temel ihtiyaçlardan barınma, yiyecek, giyecek vb. kaynaklara ulaşamama ve destek yetersizliği toplumsal hayata geçiş sürecinde hayal kırıklıklarına ve negatif düşüncelere neden olmakta ve bu durum bireyin toplumsal yaşama katılmasını engellemektedir (Roberts vd., 2004: 333-368).

Topluma yeniden dahil olmaya çalışan eski hükümlülerin yaşadıkları zorluklara toplumun negatif tutumunu da eklemek gerekir. Sosyalleşme sürecinde olumsuz bakış açısıyla karşılaşan eski hükümlülerin dezavantajlılık durumlarının daha da derinleştiği görülmektedir. Toplumun çoğunluğu eski hükümlülere güvenmemekte ve onların tekrar kolay bir şekilde suç işleyebileceklerini düşünmektedir. Bu düşünce eski hükümlülerin çalışma hayatında yer almasını engellemektedir. Eski hükümlüler genellikle vahşi, cani, katil, sapık, hırsız, eroinman vb. gibi etiketlerle anılmakta (Bilgiç, 2014: 10) bu durum eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma sürecinde isimlerinin önünde bir sıfat olarak kullanılmaktadır.

Toplumda eski hükümlülere yönelik genellikle olumsuz etiketlemeler, işlenen suça göre farklılaşmakta, toplum farklı suçlara farklı tepkiler gösterebilmektedir. İşverenler de bu durumu göz önünde bulundurarak şiddet içermeyen suçları işleyen suçluları, şiddet içeren suçları işleyen suçlulara göre daha olumlu değerlendirebilmektedir. Örneğin alkol bağımlılığıyla ilgili suçlar ve araç kullanma ile ilgili suçlar işverenler tarafından çok fazla önemsenmemekte fakat hırsızlık, cinayet ve cinsel suçlar gibi suçları işleyen suçluları özellikle takım çalışması gerektiren işlerde etrafındakilere zarar verebilecek kişiler olarak algıladıkları için tercih etmemektedirler (Atkin ve Armstrong, 2011: 86; Lukies vd., 2011: 470). Eski hükümlülere yönelik kullanılan etiketler çalışma hayatında da olumsuz bir şekilde kendini göstermekte birçok işveren eski hükümlülere yönelik güvensizlik ve şüphe duymaktadır. Bu nedenle eski hükümlü çalıştırma konusunda önyargılı ve isteksiz davranmaktadır. İşverenler eski hükümlü çalıştırsalar bile eski hükümlüyü kabullenmekte zorlanmakta hem işverenler hem de diğer çalışanlar eski hükümlüler hakkında kuşkulu, yanlış ve kötü düşüncelere sahip olabilmektedir (Kara, 2014: 19-20).

Eski hükümlülerin suçtan uzaklaşarak toplumla bütünleşmeleri ve yeniden topluma katılarak uyum sağlayabilmeleri için çalışmaları yaşamsal bir öneme sahiptir (Kaşıkçı, 2007: 90). Ancak hangi suç türü olursa olsun eski hükümlüler toplumun negatif tutumundan dolayı ekonomik sorunlar, temel ihtiyaçlarını karşılayamama, dışlanma, etiketlenme, toplumsal yaşama uyum sağlayamama gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Lund vd., 2002: 271-288).

Yapılan çalışmalar göstermektedir ki hem çalışma hayatında hem de toplumsal hayatta eski hükümlüler dürüst olmayan, tehlikeli, güvenilmez ve sorumsuz kişiler olarak görülmektedir (Hirschfield ve Piquero, 2010: 44). Bu kişiler toplumsal normlardan uzaklaşarak toplumsal düzeni bozan bireyler olarak farklı bir statü/konuma yerleştirilirler. Farklı konuma yerleştirilen bu bireyler sosyal dışlanma ve damgalanma ile karşı karşıya kalırlar. Üstelik bu bireyler toplum tarafından gereksiz ve işe yaramaz olarak algılanırlar. Eski hükümlüler toplumun bütünlüğü için bir tehdit olarak konumlandırıldıkları için damga ve sosyal dışlanmanın birçok boyutuyla karşılaşırırlar. Eski hükümlülerin yaşadıkları en temel sorunlardan bir diğerinin damgalanma ve dışlanma olduğu görülmektedir.

Damgalama teorisi Goffman'ın düşüncelerini temel almaktadır. Goffman (2022: 29) toplumda normal olarak tanımlanan bireylerin ya da grupların sağlıklı ve sıradan olmayan diğer bireyleri lekeli, sakat veya umursanmayan kişiler olarak ötekileştirdiklerini ifade eder. Bu bireylerin toplumda itibarsızlaştırılmasını ve yok sayılmasını Goffman damgalama üzerinden açıklamaktadır.

Damgalama teorisi diğer suç teorilerinden farklı olarak bireyin suçu işleme nedenini değil, çevrenin suçlu bireye yönelik tavrını hedef alır. Suçluyla çevresi arasındaki etkileşime odaklanan teori suçluluğun bireyin kişisel özelliği olmadığını göstermeye çalışırken aslında bu etiket tamamen toplumun adlandırmasıdır. Cezaevinden çıktıktan sonra bireyler suçlu, eski hükümlü, sabıkalı gibi damgalara sahip olurlar ve bu damgalar toplumsal yaşamın pek çok alanında karşılımlarına çıkmaktadır.

Her ne kadar bu damgaya sahip olan bireylerin geride bırakmak istedikleri damgalanmış, (Goffman, 2022) örselenmiş ve bozulmuş bir kimlik olarak düşünülse bile (Kirkwood ve McNeill, 2015: 520) hayatlarının sonuna kadar onlarla var olmaya devam edecektir. Goffman (2022) damgalanmayı toplumsallaşma sürecinde kabul göremeyen kişiler üzerinden tanımlamaktadır.

Goffman (2022) damganın bireyler arasındaki iletişim ve etkileşimi de belirlediğini ifade eder. Damga üzerinden bireyler birbirini tanımlamaya başlarlar ve ona göre bir tutum ve davranış geliştirirler. Karşılarındaki kişinin kim olduğu damgası üzerinden belirlenmekte sahip olunan damga kişiyi istenmeyen, önemsenmeyen, öteki olarak adlandırılan bir kişi konumuna itmektedir.

Eski hükümlü olarak damgalanan bireyin toplumsal yaşamda karşılaştığı sorunları anlamak için sosyal dışlanma kavramı üzerinde durmak gerekir. Sosyal dışlanma kavramı; bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayamamasıyla ortaya çıkan ve toplumla olan bağlarının kopmasıyla devam eden bir süreçtir (Sapançalı, 2005 :54).

Sosyal dışlanma; toplumsal düzenin bazı grupları dışarıda bırakacak şekilde yapılandığı sosyal bütünleşmenin her zaman gerçekleşmediğini gösteren bir kavramı işaret etmektedir (Sapançalı, 2005: 53). Sosyal dışlanmanın en belirgin özelliği bireyin toplumla olan iletişiminin ve bağlarının kopmasıdır. Sosyal hayata yeterli katılım sağlayamayan ve toplumla bütünleşmede eksiklik yaşayan birey böylece toplumdan uzaklaşmaktadır (Room, 1996 aktaran Levitas vd., 2007: 21).

Uzun süren cezaevi hayatından sonra eski hükümlülerin toplumsal yaşama uyum süreci cezaevinde kalış sürecinden daha uzun ve yıpratıcı olurken bir de ailesi, akrabası, arkadaşları ve toplum tarafından dışlanma yaşaması bu süreci daha da zorlaştırmaktadır. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan eski hükümlüler, George Herbert Mead'ın "Cezalandırıcı Adalet Psikolojisi" adlı makalesinde belirttiği üzere kendisine karşı gösterilen olumsuz tepkiler ve tutumlar nedeniyle suçlu davranışa yeniden sürüklenebilmektedir (Triplett ve Upton, 2016: 273). Sosyal etkileşime odaklanan Mead, bu süreçte bireye yönelik tutum ve davranışların bireyi etkilediğini vurgulamaktadır. Toplum eski hükümlüleri suç işledikleri için damgalayıcı ve dışlayıcı yaklaşımlarla tekrar cezalandırırken eski hükümlüler de cezaevinde cezalarını çekmelerine rağmen toplumda yer edinemediklerini tekrar suç işleyerek toplumu cezalandırma yolunu seçebilmektedirler (Bilgiç, 2014: 9). Maalesef ki eski hükümlülerin işledikleri suçun cezasını çekmeleri ve dışarı çıkmaları topluma yeniden katılabilmeleri ve toplum içerisine koşulsuz dahil olabilmeleri hususunda herhangi bir garanti vermemektedir (Savaş ve Eryalçın, 2020: 339). Toplumun eski hükümlüleri kabullenme süreci toplumun yapısına ve sosyal politikalara göre değişebilmektedir. Bu süreçte eski hükümlülerin cezaevi sonrasında yeni bir yaşam kurabilmeleri ve yeniden bir düzen oluşturabilmeleri için sosyal desteğe ihtiyaçları vardır. Sosyal desteği bulamadıklarında büyük bir hayal kırıklığı ve mutsuzluk yaşamakta ve bu durum yeniden toplumsal yaşama katılarak uyum sağlamalarına engel olabilmektedirler.

Toplumda damgalanarak dışlanan eski hükümlülerin cezaevi geçmişlerinden dolayı psikolojik sorunları da beraberinde getirdikleri unutulmamalıdır. Kapalı bir ortam, iletişimsizlik, sosyal desteğin az olması gibi faktörler bireylerin ruhsal sağlığını olumsuz etkilemektedir. Cezaevi, stresli ve kötü bir yaşam deneyimi olarak dışarı çıktıktan sonra da bireylerin hayatlarını etkilemeye devam etmektedir. Bireyler depresyon, yalnızlık, kaygı, endişe gibi birçok sorunla baş etmek zorunda kalabilmektedir (Görgülü, 2021: 64-68). Hem psikolojik sorunlar hem de toplum tarafından dışlanma eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılmalarını ve uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Becker'ın da ifade ettiği gibi bir kişinin suçlu olarak damgalanması ve dışlanması sonucu bireyin sosyal kimliği, toplumsal hayata katılımı ve benlik duygusu büyük zarar görmektedir (Macit, 2017: 180). Dolayısıyla eski hükümlülere yönelik olumsuz algının ve etiketlerin hem çalışma yaşamında hem de toplumsal yaşamda kendisini gösterdiği gerçeğinden uzaklaşmadan bireylerin topluma yeniden katılmalarının pek mümkün olmadığı söylenebilir. Eski hükümlülerin toplumsal hayattaki durumlarının önemi bu bireylerin suç geçmişlerinin olması nedeniyle dezavantajlı gruplar içerisinde farklı bir konuma sahip olmalarına dayanmaktadır. Eski hükümlüler hem istihdam hem de gündelik yaşam konusunda toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecinde toplumdaki diğer dezavantajlı gruplara göre farklı bir çıkmaza sahiptirler (Harding, 2003: 591).

Dezavantajlı gruplardan biri olan eski hükümlülerin yeniden toplumsal yaşama katılma ve uyum sağlama süreçlerinin kolaylaşması için yaşadıkları zorluklar ve mücadeleler hakkında toplumun farkındalığının ve bilinçlilik düzeyinin artırılması gerekmektedir. Çünkü damgalanan bu bireylerin yaşadıkları çıkmazdan toplumun desteği olmadan tek başlarına çıkmaları mümkün değildir. Bu noktada toplumsal sorunları ve gerçekliği ele almada sinemanın gücünden yararlanılabilir.

SİNEMADA ve DİJİTAL PLATFORMLARDA TOPLUMSAL SORUNLARIN ELE ALINIŞI

Sinema gerçeği ve kurgusal olanı gerçek gibi sunma yeteneğine sahip olduğu için toplumsal olay ve olgularla birebir ilgilidir. Bu özelliği nedeniyle sinema toplumun aynası olarak ifade edilmektedir. Toplumsal gerçeklik sinema aracılığıyla aynı anda farklı coğrafyalara ulaşabilmektedir (Gültekin ve Aydınlioğlu, 2020: 75).

Sinema, toplumsal olaylara ve toplumsal hareketlere ışık tutarak yaşanan olayları ve durumları izleyiciye göstererek izleyiciyi harekete geçirme özelliğine sahiptir. Sinemanın toplumsal sorunların fark edilmesi noktasında büyük bir gücü bulunmaktadır (Yıldırım, 2018: 234).

Sinema salonundaki loş ortamda ses ve görüntünün, konuşma ve insan eyleminin birleşmesiyle dikkat dağıtıcı faktörler ortadan kalkmakta ve izleyici tamamen filme odaklanarak filmin vermek istediği toplumsal mesajı alabilmektedir. Ayrıca filmlerin düşünce ve eylemi motive etme konusunda basılı medyaya göre daha etkili olduğu söylenebilir (Mathivanan vd., 2015: 459). Dolayısıyla sosyal farkındalık yaratma konusunda sinemanın etkili bir araç olarak kullanıldığı belirtilebilir. Çünkü filmler bireylerin hiç düşünmediği ya da farkına varmadığı toplumsal sorunları gösterme açısından oldukça dikkat çekicidir. Toplumun bilinen ama görünmeyen yaralarından olan damgalama, etiketleme, sosyal dışlama, dezavantajlılık gibi durumların sinema aracılığıyla gösterilerek farkındalık oluşturulması ve insanların bu konularda bilinç düzeylerinin artırılması hedeflenmektedir.

21. yüzyılda sinemanın toplumu etkileme gücü devam etmesine rağmen dijital yayıncılıkla beraber sinema sektöründe bir darbe yaşandığı söylenebilir. İnsanlar sinemaya gitmek yerine evlerinde film izlemeyi tercih etmektedir. Hatta insanlar işte, okulda, kafede, toplu taşımada

dijital platformlardan yararlanmaktadır. Artık diziler, filmler, belgeseller dijital platformlarda yayınlanmaktadır. Son yıllarda popüler olan Netflix, Amazon, BluTV, Hulu, MUBI vb. gibi dijital platformlar pek çok kişi tarafından kullanılmaktadır. Bunun temel sebebi kitlelerin izleme, eğlenme ve tüketim ihtiyaçlarını sağlayabilmek için dijital platformları daha kaliteli ve daha zengin içerikler olarak değerlendirmeleridir. Bu nedenle günümüzde tüm dünyada televizyon ve sinemaya göre dijital platformlar daha fazla tercih edilmektedir (Ulusal, 2020: 296-297).

1997 yılında kurulan Netflix'in FlixPatrol'un verilerinden hareketle ve TheWORLDMAPS'ın hazırladığı dünya grafiğinde Şubat 2023'te ülkelere göre en çok aboneliğe sahip dijital yayın platformları içerisinde 78 ülkede en yüksek abone sayısına sahip olduğu görülmektedir. Netflix'in dünya çapında 220 milyondan fazla abonesi bulunmaktadır (<https://www.adjustbrand.com/haberler/dijital/ulkelere-gore-en-populer-dijital-yayin-platformlari/>). Netflix, izleyicilerin beğenilerini ve davranışlarını dikkate alarak orijinal yapımlar üreten ve pek çok izleyiciye hitap eden dev bir platforma dönüşmüştür. Dijital yayın platformlarının izleyiciye istediği zaman istediği yerde istediği içeriği sunması büyük bir avantaj sağlamaktadır. Uluslararası alanda pek çok aboneye sahip olan Netflix'te farklı kategorilere göre birbirinden benzersiz içerikler sunulmaktadır.

"The Unforgivable" adlı film 24 Kasım 2021'de Amerika Birleşik Devletleri'nde sınırlı sayıda sinema salonunda gösterime girerken 10 Aralık 2021'de Netflix'te yayınlanmaya başlamıştır. Yayınlandığı ilk hafta Netflix'te en çok izlenen film olmuştur. Film, Sally Wainwright tarafından 2009 yılında yazılan İngiliz mini bir dizi olan Unforgiven'a dayanmaktadır. Film, Burnaby'deki Kanada Sinema Filmi Park Stüdyolarında çekilen ilk Netflix projelerinden biri sayılmaktadır (https://en.wikipedia.org/wiki/The_Unforgivable).

Film önce sinemada kısa bir süre sonra Netflix'te yayınlanmaya başlayarak önemli dijital platformlardan biri olan Netflix aracılığıyla pek çok uluslararası izleyiciye ulaşmayı hedeflemiştir. Netflix, farklı dezavantajlı kimliklerin sunulmasına aracılık eden dijital platformdan biri olarak ön plana çıkmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada ele alınan konu ve amaç ile ilgili olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, olayları ve olguları detaylı bir şekilde inceleyerek keşfetme, anlama ve yorumlama amacına dayanan bilimsel çalışmalardır (Tıkaç, 2015: 360). Nitel araştırma yöntemi ile ele alınan bu çalışmanın amacına uygun olan içerikler seçilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Bu amaçla filmin başrol oyuncusu olan Ruth'un diyalogları ve filmdeki diğer oyuncuların eski hükümlülerle ilgili diyalogları da çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

Nitel araştırmalarda görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Bu çalışmada veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi, en az yazılı kaynaklar kadar görsel/işitsel kaynakların da incelenmesini kapsar. Çalışmada "The Unforgivable" filmi ele alınarak çalışmanın konusu ile ilgili diyaloglar doküman incelemesi tekniğinden yararlanılarak verilere ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler ise; söylem analizi tekniğinden yararlanılarak yorumlanmıştır. Söylem analizi kavramı ilk olarak 1952 yılında Zelling Harris tarafından kullanılmıştır. Harris, yazılı ve sözlü metinleri analizi etmek ve cümlelerin arkasındaki dilbilimsel betimlemeleri yapmak için bu tekniği kullanmıştır. Söylem analizinde sözcüklerin ve cümlelerin metinleri ve etkileşimleri nasıl oluşturduğu, bu metinlerin ve etkileşimlerin toplumsal dünyamızla sağlamış olduğu uyum ele alınmaktadır. Dolayısıyla söylem; sosyal yapı içinde yer alan ve iletişimde kullanılan mesaj, konuşma, metin, diyalog ya da sohbet şeklinde

oluşabilmektedir (Cheek, 2004; Jones, 2012; Lupton, 1992; McCarthy, 2005 aktaran Şahin vd., 2018: 752-753).

Söylem analizi, söylem ya da dil kullanımının sadece biçimsel (sözdizimsel ya da fonolojik) yönü ile ilgilenmemektedir (Dijk, 1997). Söylem analizindeki temel odak nokta kültürel ve sosyal bağlam içinde iletişim halinde olan kişilerin oluşturduğu sosyal olaylardır (Barker ve Galasinski, 2001: 63-64).

Ian Parker (1992: 6) ise söylem analizinin, toplumsal doğruların, değerlerin, gerçeklerin, fikirlerin ve gücün nasıl ortaya çıktığını, paylaşıldığını, sürdürüldüğünü, çatışmaların nasıl ele alındığını araştıran bir yöntem olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmada eski hükümlülere yönelik tutum ve davranışlardan hareketle toplumsal doğruların, toplumsal değerlerin ve toplumsal gerçekliğin nasıl oluştuğu film aracılığıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Van Dijk söylem analizinin standart bir yolu olmadığını belirtmektedir. Bu yöntem ile filmler, diziler ve dergiler gibi farklı türdeki içerikler analiz edilebilmektedir (Dijk, 2000: 61). Bu nedenle bu yöntem film analizlerinde farklı şekillerde kullanılmıştır. Bu çalışmada toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama ile damgalanma kategorileri çerçevesinde diyaloglardan yararlanılarak bir analiz yapılmıştır.

FİLMİN KÜNYESİ

Yönetmen: Nora Fingscheidt

Oyuncular: Sandra Bullock, Vincent D'Onofrio, Jon Bernthal, Richard Thomas, Linda Emond, Aisling Franciosi, Emma Nelson, Will Pullen, Viola Davis, Rob Morgan, Tom Guiry, Jess McLeod, Rob Morgan, Neli Kastrinos, Orlando Lucas, Jude Wilson, Andrew Francis, W. Earl Brown, Paul Moniz de Sa.

Yapım yılı: 2021

Senaryo: Peter Craig, Hillary Seitz, Courtenay Miles

Yapım: ABD, İngiltere ve Almanya

Yapımcılar: Sandra Bullock, Graham Kralı, Veronica Ferres

Süre: 112 dakika

FİLMİN ÖZETİ

“The Unforgivable” filmi, bir polis memurunu öldürerek cinayet suçundan hapse giren Ruth’un cezası bittikten sonra toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecini konu edinmektedir.

Film, Ruth’un cezaevinden erken tahliye edilmesi ile başlamaktadır. Erken tahliye nedeniyle Ruth’un bir polis denetiminde ve gözetiminde toplumsal yaşama yeniden katılmaya çalıştığı görülmektedir. Ruth’un bu süreçte bir yandan kız kardeşini araması diğer bir yandan ise eski hükümlü olarak toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecinde yaşadıkları filmin ana temasını oluşturmaktadır.

Filmde olaylar, Ruth’un eski evlerinde yaşayan çift (John ve Liz) ile tanışması, Ruth’un kız kardeşini (Katie) arama sürecinde John’dan yardım istemesi, kız kardeşinin koruyucu bir ailesinin (Michael ve Rachel Malcolm) olduğunu öğrenmesi, ailenin Ruth ile kızlarının görüşmesini istememesi, kız kardeşinin Ruth’un yazdığı mektuplardan haberdar olmaması,

Ruth'un kız kardeşine ulaşma çabaları ve bu süreçte Emily'in (Katie' in kardeşi) Ruth'a yardım etmesi ve polisin oğullarının (Steve ve Keith) Ruth'u takip etmesi ve cezalandırmak istemeleri şeklinde gelişirken aynı zamanda Ruth'un toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecinde yaşadığı deneyimlere yer verilmektedir.

Film Ruth'un kız kardeşi ile karşılaşması ve sarılmasıyla sona ermektedir. Ayrıca filmin sonunda polis memurunu öldüren kişinin Ruth değil kardeşi olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Ruth'un kardeşini korumak için suçu kabul ettiği aslında suçsuz olduğu filmin sonunda gösterilmektedir.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın konusu ve amacı çerçevesinde ele alınan film nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi tekniği kullanılarak toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama ile damgalanma kategorilerine bağlı olarak değerlendirilmiştir. Belirlenen kategoriler filmdeki diyaloglardan yararlanılarak yorumlanmıştır. Filmde Ruth'un eski bir hükümlü olarak cezaevi sonrası deneyimleri toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama ile damgalanma kategorileri çerçevesinde analiz edilmiştir.

Toplumsal Yaşama Yeniden Katılma ve Uyum Sağlama Süreci

Eski hükümlülere yönelik toplumun önyargıları ve olumsuz düşünceleri bulunmaktadır. Eski hükümlülerin bir kere suç işlemiş olmaları yeniden kolay suç işleyebilecekleri düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Toplumun eski hükümlülere yönelik algısında 'bir kere suç işleyen tekrar suç işler, onlar için suç işlemek kolay, onlar bu duruma alışkınlar, zaten onların tek bildikleri şey suç işlemek, suç işlemeyi meslek haline getirmişler' gibi düşünceler yer almaktadır. Bu düşünceler eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecini zorlaştırmaktadır. Eski hükümlülere yönelik bu etiketleyici bakış açısı eski hükümlülerin sosyalleşme sürecinde baş etmesi gereken bir durum olarak karşılına çıkmaktadır.

"The Unforgivable" adlı film, eski hükümlü olan Ruth'un cezaevinden çıkışıyla başlamaktadır. Ruth iyi hal nedeniyle cezaevinden erken tahliye edilmiştir. Ancak Ruth'un yeniden suç işlemesinin engellenmesi için bir polis denetiminde ve gözetiminde hareket ettiği görülmektedir. Belli aralıklarla polisle görüşerek oluşabilecek suç durumu engellenmeye çalışılmaktadır. Ruth'un cezaevinden erken tahliye edilmesinde bazı şartlar bulunmaktadır. Eğer bu şartlara uymazsa tekrar cezaevine geri döneceği ifade edilmektedir. Cezaevine tekrar geri dönmemesi için gerekli olan şartları polisin Ruth'a hatırlattığı diyalog şöyledir:

Polis: Tahliye planın iyi oku geri dönmemen buna bağlı. Senin on emrin: Uyuşturucu, barlar, gece kulübü, içki, ateşli ya da başka türlü silah yok. Sabıka kaydı olan hiç kimseyle ilişki kurmayacaksın. Bilinen suçlularla temas yok.

Polisin yapmış olduğu bu uyarı suçun oluşabileceği etkenlere ve durumlara vurgu yapmaktadır. Polisin uyarısında dikkat çeken diğer bir faktör ise eski hükümlünün başka bir suçlu ile görüşmesinin engellenerek tekrar oluşabilecek suçlu davranışın ortadan kaldırılmak istenmesidir. Polisin yapmış olduğu uyarılar öncelikle eski hükümlünün tekrar cezaevine geri dönmesini engellemek için yapılmış iken aslında bu uyarıların eski hükümlünün toplumsal yaşama yeniden katılma sürecini kolaylaştırma işlevine sahip olduğu söylenebilir.

Eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılabilmesinin en temel adımlarından biri bir işe sahip olmaktır. Çalışma hayatında yer almak aynı zamanda eski hükümlülerin toplumsal yaşama uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. 'Eski hükümlü' olmak çalışma hayatına yeniden

katılabilme ve mesleğini yapabilme konusunda bir engel oluşturabilmektedir. Cezaevinden çıkar çıkmaz eski hükümlüler eski işine geri dönememe, mesleğini yapamama, iş bulamama gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar eski hükümlülerin tekrar suç işlemesini kolaylaştırmaktadır.

Filmde cezaevinden yeni çıkan Ruth'un eski işine geri dönmek için işyerine gittiği görülmektedir. Uzun süre cezaevinde olan Ruth tekrar dışarı çıktığında işine ve mesleğine geri dönebileceğini düşünmektedir. Eski hükümlülerin bununla ilgili yaşadıkları sorunların farkında olan polis ise Ruth'un işsiz kalmaması için bir öneri de bulunmuştur. Bununla ilgili diyalog şöyledir:

Polis: Başarının sırrı bir işinin olmasıdır. Ya işin olacak ya da arayacaksın.

Ruth: İşim var. Marangozluk.

Polis: Hm. Sonuç alamazsan deniz ürünleri paketlemede işin hazır. Adamım gönderdiklerimi deneme amaçlı işe alır.

Ruth: Gerek yok.

Polis: Kartı al.

Ruth kartı alır.

Polis ile Ruth arasında geçen konuşma göstermektedir ki eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılarak suçtan uzaklaşmalarını sağlayan temel faktör iş bulabilmeleridir. Ancak 'eski hükümlü' etiketine sahip olma nedeniyle istihdam edilme olasılıklarının azaldığı gerçeği unutulmamalıdır (Kara, 2014: 2). Çalışma hayatına katılma süreci ne kadar hızlı olursa eski hükümlülerin toplumsal yaşama uyum sağlaması da o denli kolay olmaktadır.

Eski hükümlüler cezaevinden çıktıktan sonra aile ve arkadaşları tarafından kolayca benimsenememektedir. Bu durum eski hükümlülerin yalnızlaşmasına ve gidecek yerlerine olmamasına neden olmaktadır. Filmde de Ruth'un cezaevinden çıktıktan sonra kötü bir mahallede (Çin mahallesi) yaşamını sürdürdüğü, bu mahallede bir hostelde kaldığı görülmektedir. Hatta filmde eski hükümlünün böyle bir sorunla karşılaşmaması için kalacağı yerin polis tarafından ayarlandığı dikkat çekmektedir. Böylece eski hükümlünün barınma sorunu çözülerek toplumsal yaşama katılımı teşvik edilmektedir.

Filmin başka bir sahnesinde ise yirmi yıl cezaevi yaşantısından sonra dışarı çıkan Ruth'un gündelik hayata uyum sağlamakta zorlandığı görülmektedir. Dışarı artık ona yabancı gelmektedir. Sokakta yürüyen insanlar, korna sesleri, gürültü, kalabalık vb. gibi dışarıyı temsil eden özelliklerin hepsini unutmamıştır. Sokakta yürümekte zorlanan Ruth'un bu hali dışarıya alışmak ve tekrar topluma uyum sağlamak için desteğe ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Filmde göze çarpan diğer bir öğe ise genel olarak Ruth'un mutsuz, soğuk ve karamsar bir tavrının olmasıdır. Ruth'un bu tavrında uzun süre cezaevinde kalmış olmasının ve hayatına yeniden devam edebilmenin zorluklarıyla mücadele etmesinin etkisi olduğu söylenebilir.

Suçlunun Toplumsal Yaşama Yeniden Katılma Sürecinde Mağdurun Rolü

Suç olgusunun beraberinde birtakım mağduriyetleri ortaya çıkardığı ve suçtan dolayı doğrudan mağdur olanların yanı sıra onlarla birlikte çevrelerindeki kişilerinde bu mağduriyeti yaşadığı görülmektedir (Yavuz, 2019: 28).

Mağdur bilimi olarak tanımlanan viktimolojinin kurucularından olan Mendelsohn'un tanımına göre 'mağdur, ekonomik, politik, sosyal, psikolojik ve fiziki hatta doğal (felaketler) faktörlere

bağlı olarak ortaya çıkan ve üzüntü veren sonuçlarla karşı karşıya kalan kişidir (Lopez ve Bornstein, 1995: 45). Hukuk terimi olarak mağdur, yasaların ihlal edilmesi nedeniyle fiziksel veya ruhsal yaralanmada dahil olmak üzere manevi acılar çeken, ekonomik kayıplar yaşayan ve temel haklarının zayıflamasıyla maddi ve manevi zarar gören kimse olarak tanımlanmaktadır (Tamer ve Yılmaz, 2013: 3). Tanımlara baktığımızda ekonomik, fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan zarar gören kişi ve kişilerin mağdur olarak ifade edildiğini görmekteyiz.

Filmde mağdur olarak cinayete kurban giden polisin ailesine yer verilmiştir. Ölen polisin eşi ve iki oğlu bulunmaktadır. Eşi hasta ve bakıma muhtaçtır. Oğullarından biri evli ve çalışıyordu diğeri ise bekar ve işsizdir. Polis memurunun oğulları Ruth'un cezaevinden erken tahliye edildiğini öğrenir. Cezaevinden erken tahliye edilmesini hoş karşılamamışlardır. Bu durum intikam duygusunun doğmasına neden olmuştur.

Kardeş 1: Buna izin verecek miyiz? Babamı öldürelü yirmi yıl oldu ve onu iyi halden erken tahliye ediyorlar. Nedir bu? Sence babam bunu mu isterdi?

Kardeş 2: Babamın ne isteyeceğini nerden bileyim? Beni dinle zaten yapabileceğimiz bir şey yok.

Kardeş 1: Bir düşün sen ve ben. Birkaç beyzbol sopasıyla.

Kardeş 2: Tüm sorunlarımızı çözerdi sonra hadi dostum.

Kardeş 1: Gittim onun çıkışını izledim.

Kardeş 2: Artık peşini bırakmalısın.

Kardeş 1: Benimle değil misin yani?

Kardeş 2: Hayır seninle değilim. Bir ailem, işim, çocuğum var.

Bu ifadeler göstermektedir ki kardeşlerden birinin (Steve) ailesinin ve mutlu bir yaşantısının olması intikam alma düşüncesini engellemektedir. Ancak diğer kardeş (Keith) intikam alma konusunda ısrarcıdır. Steve ile bir konuşmasında 'O dışarda özgür dolaşılıyor. Bir işi ve sevgilisi var. Hiçbir şey olmamış gibi yaşıyor. Adil olup olmadığını sen söyle' ifadeleri Keith'in verilen cezayı yetersiz bulduğunu ve suçlunun toplumsal yaşama yeniden katılmasını onaylamadığını göstermektedir. Bu nedenle Keith suçludan intikam almak ve suçluya kendi ceza vermek istemektedir. İntikam almak; adaletsizlik durumunu düzeltmek, kişinin öz saygısını tekrar kazanmasını sağlamak, sonraki adaletsizliklere engel olmak gibi amaçlara hizmet etmektedir (Çınar ve Uztuğ, 2015: 42-43). Keith'in intikam almak istemesinin de bu sebeplere dayandığı görülmektedir. Genellikle yaşanan mağduriyet haksızlık nedeniyle ortaya çıktığı için ve insanlara acı verdiği için mağdur olan kişiler farklı tepkiler verebilmektedir. Genellikle bu tepkilerin suçlu olan kişiyi cezalandırma yönünde olduğu söylenebilir.

İntikamla ilgili yapılan araştırmalarda adaletsizlik nedeniyle suçlu ve mağdurun ancak benzer olaylar yaşayarak denge sağlanacağını düşündüğü ve intikam alan kişilerin rahatladığı elde edilmiştir. Bir başka araştırmaya göre ise intikam alma duygusunu ortaya çıkaran temel etkenin mağdurun suçlu kişiye bir mesaj iletmek istemesi ve suçluya yaptığı davranışın yanlış olduğunu göstermesidir. Suçlunun intikam alındığını anlaması mağdur için yeterli olmaktadır (Gollwitzer ve Denzler, 2009: 840-844). Keith'in suçlunun dışarda olmasından rahatsız olması ve onu cezalandırmaya çalışması intikam duygusunu tetiklemektedir. Filmde önce intikam almanın yanlış olduğunu düşünen Steve'in daha sonra ailesiyle ilgili sorunlar yaşayınca ilk olarak intikam almaya yöneldiği görülmektedir. Filmin sonunda ise; intikamın ancak kendi yaşadıklarının bir benzerini yaşatarak alınacağına inanan Steve'in, Ruth'un kardeşi olduğunu sandığı Emily'i kaçırmakla tehdit ettiği dikkat çekmektedir. Bu örnek bize intikam alma düşüncesinin bir başka suçu doğurduğunu göstermektedir. Ayrıca mağdurun intikam alma düşüncesinin

suçlu bireyin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecini sekteye uğrattığı vurgulanabilir.

“Eski Hükümlü” Olarak Damgalanma

Damgalama konusunda klasikleşen eserlerden biri olan “Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine” adlı eserinde Goffman, damga kavramını itibarsızlaştırılmış bir sığata işaret etmek için kullanmıştır. Bu sığata sahip olan bireyler toplum tarafından istenmeyen bir farklılığa sahiptir. Damgalanan bu bireyler, normal bir insandan farklı, lekeli, eksik, değişik, istenmeyen ve önemsenmeyen kişilerdir. Tüm bunlar bireyin örselenmiş bir kimliğe sahip olmasına neden olur (Goffman, 2022: 28-31). Goffman, damgalanan bireyleri üç kategoride ele almaktadır:

- 1) Bedeninde fiziki değişiklikler olanlar,
- 2) Karakter bozukluğu olanlar; ruhsal sorunları olanlar, hapis yatanlar, bağımlılar, alkolikler, eşcinseller, işsizler, intihar girişimde bulunanlar vb.
- 3) Irka, ulusa ve dini inanışa bağlı olarak ortaya çıkan etnolojik damgalar; bunlar, soy bağıyla ailedeki tüm bireylere aktarılmaktadır (Goffman, 2022: 33). Bu kategoride yer alan bireyler toplumda öteki olarak görülerek toplumsal yaşama katılma sürecinde dezavantajlı konumda yer almaktadır. Dezavantajlı gruplardan biri olan eski hükümlüler Goffman’ın belirttiği ikinci kategoride yer almaktadır. Eski hükümlüler cezalarını tamamlamış olsalar bile suç işlemiş olmaları gerçeği onların toplumda istenmeyen ve önemsenmeyen kişilere dönüşmelerine neden olmaktadır. Bu durumda bireylerin toplumda eski hükümlü veya suçlu damgasını almasını sağlamaktadır. Sahip olunan damga eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma sürecinde karşısına çıkmakta hem çalışma hayatı hem sosyal yaşam artık bu damgadan bağımsız bir şekilde sürdürülememektedir.

Filmde eski hükümlü olan Ruth’un toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecinde yaşamış olduğu damgalanma durumu çarpıcı bir şekilde ele alınmıştır.

Filmde Ruth cezaevinden çıkınca işe kabul edildiğini gösteren bir belge ile işyerine gitmiştir, ancak işyerinde beklemediği bir durumla karşılaşarak işe alınamayacağı ifade edilmiştir. Ruth hem mesleğinin hem de tecrübesinin olması nedeniyle böyle bir durumla karşılaşacağını düşünmemiştir. Ruth’un cezaevine girmeden önce marangoz olduğu cezaevinden sonra ise “katil veya eski hükümlü” olarak damgalandığı görülmektedir. Sahip olduğu bu damga çalışma hayatına katılmasında engel oluşturmaktadır. İşveren ile Ruth arasında geçen diyalog bu durumu örnekler niteliktedir:

İşveren: Ne diyeceğimi bilmiyorum.

Ruth: Burada ikinci vardiyada başlayacağım yazıyor.

İşveren. Hayır.

Ruth: Marangozluk sertifikam var. Bir yıl kaynakçılık yaptım.

İşveren: Kuş yuvalarına ve trafik levhalarına ihtiyacım yok. Tamam mı?

Ruth: Acaba ben işe alındıktan sonra biri seni mi aradı?

İşveren Ruth’a bakar ve Ruth tamam der. İşveren gözüyle kapıyı gösterir.

(Bu konuşma üzerine Ruth polisin ona verdiği karttaki iş adresine gider ve orada işe başlar.)

Diyalog göstermektedir ki “eski hükümlü veya suçlu” olarak damgalanmak çalışma hayatında meslekten bir adım önde gelmekte, bu durum eski hükümlülerin işe alınma sürecinde

işverenlerde bir önyargı oluşturmaktadır. İşverenler eski hükümlülerin cezalarını tamamlamış olmalarına rağmen sahip oldukları damga nedeniyle onları çalıştırmak istemezler. Diyalogda işverenin eski hükümlünün mesleğini icra ederken yetersiz olabileceği düşüncesi de göze çarpmaktadır.

Filmde Ruth marangozluk işine kabul edilmeyince polisin ona önerdiği deniz ürünleri paketleme işine gitmiştir ve orada işe başlamıştır. Ruth'un genelde sosyal hayatta pek kimseyle sohbet etmediği görülmektedir. İşyerinde de genellikle tek başına hareket etmektedir. Filmin ilerleyen sahnelerinde Ruth'un işyerinde beraber çalıştığı Blake ile tanıştığı görülmektedir. Blake ile arkadaş olan Ruth ara sıra beraber zaman geçirmeye başlamışlardır. Ruth'un tek arkadaşının Blake olduğu söylenebilir. Ruth ile Blake arasındaki arkadaşlık ilişkisi Ruth'un sohbet esnasında cezaevinden yeni çıktığını açıklamasıyla sekteye uğramıştır. Ruth ile Blake arasında geçen diyalog şöyledir:

Blake: Aklından geçen bir şey varsa bana söyleyebilirsin.

Ruth: Ben hapisteydim, yeni çıktım.

Blake: (gülür) Kapa çeneni. Ne diyorsun?

Ruth: 20 yıl hapis yattım.

Blake: Ne için?

Ruth: Cinayet.

Blake: Kaza mı?

Ruth hayır anlamında başını sallar ve arkadaşı bir süre susar.

Blake: Özür dilerim.

Ruth: Evet. Tamam sorun değil.

Blake: Ben bunu... bak üzgünüm ama...

Ruth: Hayır anlıyorum.

Ruth masadan kalkar ve ağlayarak gider. İşyerinde de Blake ile konuşmamaya başlar.

Ruth ile Blake arasında geçen diyalogda katil damgasına sahip olmanın arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Yeniden sosyalleşmeye çalışan Ruth böyle bir tepki ile karşılaşınca yalnız kalmayı ve iletişim kurmamayı tercih etmiştir. Eski hükümlü bireylerin yeniden sosyalleşme sürecinde yaşadıkları olumsuz deneyimler onların daha fazla toplumdan uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Yaşanan bu olumsuz deneyim çalışma ortamına da yansımıştır. Ruth'un çalıştığı işyerinde eski hükümlü olduğu bilinmiyordur. Ruth çalışma ortamında arkadaşlarıyla iletişim halinde olan sosyal biri değildir. Blake ile yaşadığı olumsuz durumdan sonra Ruth insanlardan biraz daha uzaklaşmıştır. Bu durum Blake'in Ruth ile yaşadıklarını işyerindeki bir arkadaşıyla paylaşması sonucu daha da pekişmiştir. Blake'nin iş arkadaşı Ruth'un polis katili olduğunu öğrenince işyerinde Ruth'a saldırmıştır. İş arkadaşının söylemi şöyledir:

İş arkadaşı: Babam da polis. Seni keserim tamam mı? Benim babamda polis seni aşağılık pislik. Bırak polis katili. Onu parçalayacağım. Git buradan seni burada istemiyoruz. Kolla kendini. Duydun beni dimi?

Bu ifadeler Ruth'un bir polis katili olarak damgalandığını tekrar vurgulamaktadır. Bu damgalanma durumu Ruth'un dışlanmasına da neden olmaktadır. Bu durum işyerinde

çalışanların Ruth'a bakarak konuşmalarında ve Ruth'u işaret ederek göstermelerinde görülmektedir. Böylece Ruth'un eski hükümlü olduğu tüm işyerinde duyulmuştur ve Ruth etiketlenmiştir. Bu olay karşısında Ruth'un sessiz kalması suçlu olduğunu kabullendiğinin bir göstergesidir. Damgalanma ve dışlanma sonucu suçlu bireyler bu etiketleri kabul ederek toplumsal yaşama katılma deneyimlerini sınırlandırmaktadır. Yeniden sosyalleşme ve toplumsal yaşama uyum sağlama konusunda verdikleri mücadeleler artık yerini sahip oldukları etikete göre davranmaya bırakmaktadır.

Filmin başka bir sahnesinde ise yaşanan bu olaylardan sonra Blake, Ruth ile tekrar konuşmaya çalışmıştır. Konuşmada her ne kadar Blake, Ruth'un sabıkalı olduğunu öğrendiğinde tepki vermiş olsa da kendisinin de eski bir sabıkalı olduğu gerçeğini ifade etmiştir. İki eski hükümlü arkadaşlıklarını devam ettirmek isteseler bile gözetim sürecinde birbirleriyle iletişim kurmamaları gerektiğini bilmektedir. Blake eski sabıkalı olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Blake: Hey Ruth bir saniye bekler misin?

Ruth: İstemiyorum dedim.

Blake: Söylemek istediğim bir şey var. Sonra seni rahat bırakacağım. Tamam Ruth Ruth lütfen.

Ruth: İstemiyorum Hayır. İstemiyorum dedim. İstemiyorum.

Blake: Bak lütfen bende sabıkalıyım. Cezam bir buçuk yıl önce bitti. Özür dilerim Ruth sen beni çok ettin. Söylediğinde dondum kaldım ve sonra birine anlattım pişman oldum. Ama sen hale gözetimdesin dimi?

Ruth başını sallar.

Blake: Evet, sabıkalılarla dolaşamazsın. Yani şu anda burada durmamız bile bir ihlal. Ruth biriyle konuşmak zorundaydım ama bir şekilde duyuldu. Neyse özür dilerim, her şey için özür dilerim.

Biraya gelen eski hükümlülerin tekrar suç işleme ihtimallerinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Erken tahliye edilen eski hükümlülerin gözetim sürecinde bu durum bir kural olarak belirtilmektedir. Eğer suçlularla temas olursa eski hükümlü bireyin tekrar cezaevine geri döneceği belirtilmektedir. Ruth'un cezaevine geri dönmemesi için Blake ile arkadaşlığı sona ermiştir.

Filmde eski hükümlünün damgalandığını gösteren diğer bir olay ise şöyle gelişmiştir. Ruth cinayet olayının yaşandığı eski evine gitmiştir. Ruth eve yeni birilerinin (John ve Liz çifti) taşındığını görmüştür. Ruth geçmişi hatırlayarak evi izlerken Liz onu fark ederek eşine (John'a) haber vermiştir. John, Ruth ile konuşmak için bahçeye çıkmıştır ve sohbet esnasında Ruth'a isterse evin yeni halini görebileceğini söylemiştir. Bu daveti kabul eden Ruth evde kız kardeşiyle yaşadıklarını ve cinayet gününü hatırlayınca evden gitmiştir. Peşinden giden John, Ruth'u otobüs durağına kadar bırakmıştır. Bu esnada Ruth, John'a aradığı kardeşinden bahsederek yardım istemiştir. Buraya kadar herhangi bir sorun yaşanmazken Ruth'un polis katili olduğunu öğrenen John ve Liz çifti arasında şöyle bir diyalog geçmiştir:

Liz: Bana nasıl söylemezsin?

John: Öğrendikten sonra davasına bakmayacaktım.

Liz: Bu eve, çocuklarımın yanına geldi.

John: Evet haklısın öğrendiğimde sana söylemeliydim. Özür dilerim.

Liz: Bir katil cinayetini yeniden yaşamak için mutfağıma girdiğinde bunu bana söylemelisin. Tanrı aşkına John. Bir dakika ne demek davasına bakmayacaktım.

John: Bugün ofise geldi.

Liz: Hayıt hayır hayır.

John: Hiçbir şeyi yeniden yaşamıyordu. O bir travmaydı.

Liz: O kadın onu bir çatışma esnasında öldürmedi. Onu gözünü bile kırpmadan vurdu.

John: O kadın ıslah sisteminden geçti. Bunun faydadan çok zarar verebildiğini...

Liz: Eğer senin siyah çocuklarından biri o ıslah sisteminden geçmiş olsaydı çoktan ölmüştü.

John: Bak demek istediğim o cezasını çekti ve onun da hakları var.

Liz: Haklarından bahsetmiyorum yalanlarından bahsediyorum.

John: Çünkü gerçeği söylediğinde hakları verilmiyor. Bunu sende benim kadar biliyorsun.

Liz: Hayır bu kadın için gerçek bu değil. Ona hakları çok görülmüyor çünkü kendine kolaylıkla senin gibi yufka yürekli bir avukat bulabiliyor.

John: Hayır onun gerçeği bu.

Liz: İşini nasıl yapacağını söyleyemem. Ama onu buradan uzak tutacaksın.

Bu ifadeler normal bir birey ile eski hükümlü veya polis katili olarak damgalanan bir bireye yönelik tutumların ve düşüncelerin nasıl değiştiğini göstermektedir. Sahip olunan damga bireyi tehlikeli ve güvenilmez yapmaktadır. Ayrıca böyle bir damgaya sahip olmak bireyin tekrar kolay suç işleyebileceği düşüncesini de ortaya çıkarmaktadır. Bunlara ek olarak işlenen suç türüne bağlı olarak eski hükümlünün değerlendirildiği görülmekte ve toplumun tepkisi suça göre değişebilmektedir. Filmde polis katili olan Ruth'un sıradan bir katil olmadığı polis katili olduğu vurgusu dikkat çekmektedir. Bu durum eski hükümlünün toplumsal yaşama katılmasını daha da zorlaştırmaktadır.

Eski hükümlü veya katil damgasına sahip olan Ruth'un toplumsal yaşama yeniden katılma sürecinde sürekli bu damgalanmayla karşılaşması toplumsal yaşama uyum sağlama sürecini zorlaştırmaktadır. Bu damgayla baş etmeye çalışan Ruth'un mücadele etmeyi bırakarak değişmeyi değil sahip olduğu damgayı kabullenmeye başladığı dikkat çekmektedir. Bu durumu ifade eden diyalog şu şekildedir:

Ruth: Bir iyilik yapıp seni nutuk atma zahmetinden kurtaracağım. Her şeyi ... ettim. Dediğin gibi başımı eğmedim. Haklıydın her yerde polis katiliyim.

Polis: Sana nutuk atacak olsam diğerlerine söylediklerimi söylerim. Sana ne olacağına sen karar verirsin. Çünkü bu dünya sandığın gibi bir yer değil. Hapiste öğrendiğin her şey seni geri dönüş yolunda tutmaya yarar.

Ruth: Burada insanlar içerdekilerle tıpatıp aynı. Tıpatıp.

Polis: Peki sen aynı olmak istiyor musun?

Bu ifadeler polisin, Ruth'un başarabileceğine inandığını göstermektedir. Cezaevi sonrası hayatlarında yenilgiler ve hayal kırıklıkları yaşayan eski hükümlüler için sosyal destek toplumsal uyumlarını kolaylaştırmaktadır. Yalnızlık duygusuyla baş etmek zorunda kalan eski hükümlülerin yeniden toplumsal yaşama katılabilmeleri için olumlu söylemlere ihtiyaçları vardır.

Cezaevine giren bireylere yönelik insanların önyargıları, olumsuz düşünceleri ve duyguları vardır. Tüm bu olumsuzluklar damgalamanın temelini oluşturmaktadır. Damgalamaya neden olan unsurların içinde en büyük pay önyargılardan oluşmaktadır. Genellikle suçlu bireylere

yönelik damgalayıcı tutum ve davranışların altında bu kişilere karşı oluşan korku ve güvensizlikler bulunmaktadır. Ayrıca damgalanan kişi bu tutum ve davranışlar nedeniyle tehditlere, başarısızlıklara ve kavgalara maruz kalmaktadır. Bu durum kişinin özgüvenini ve özsaygısını kaybetmesine ve kişisel benliğinin zarar görmesine neden olmaktadır (Kocabaşoğlu ve Aliustaoğlu, 2003: 191).

Filmde cezaevinden yeni çıkan eski hükümlüye yönelik insanların bakış açılarını gösteren sahneler bulunmaktadır. Bu sahnelerden birinde Ruth'un kardeşinin koruyucu ailesinin Ruth'un cezaevinden çıkmasıyla beraber çok endişelendiği görülmektedir. Aile, Ruth'un kızlarına ulaşmasından ve iletişim kurmasından çok korkmaktadırlar. Bu durumu engellemek için de koruyucu aile (Michael ve Rachel Malcolm) Ruth ile avukat (John) eşliğinde görüşmeye karar vermiştir. Ruth ve aile arasında geçen diyalog şöyledir:

Michael: İyi bir hayatı, onu seven bir ailesi ve düzeni var. Şu anda bunu bölmek kimin çıkarına olacak? Bayan Ruth'un hapis yattığı dışında bir şey bilmiyoruz. Anladığım kadarıyla hayatını yeniden kurmaya çalışıyor ama onunla buluştuğunda göreceği fayda nedir?

Ruth: Katie annem doğumunda öldü. Bebekken ona ben baktım. Babam hiçbir şey yapmadı ve o sonunda pes etti. Ama ben pes etmedim, boyun eğmedim. Hayat beş yaşında başlamıyor. Bunlar önemli yıllardı. Sizin çocuğunuz var mı?

Michael: Bundan öncede hayatında çok güzel anlar yaşadığından eminim. Ama hepsi yaptığın şey yüzünden yok oldu.

Ruth: Beni gerçekten hatırlamıyor mu?

Michael: Hatırlamıyor.

Ruth: Ben buna inanmıyorum. Beni hatırlamadığına inanmıyorum. Mahkeme emrinden haberi var mı? Biliyor mu?

Michael: Bana asıl şaşırtıcı gelen nedir biliyor musun? Buraya kızımızın iyiliği için değil kendi isteklerin için gelmiş olman.

(...)

Ruth: Saygıdan mı bahsediyorsun? Ben hayatımın yirmi yılını senin elbise dolabın kadar bile olmayan bir hücrede geçirdim. Tam yirmi yıl boyunca gelecek en küçük haberi bekledim. Ne hakla bana yokmuşum gibi davranabiliyorsunuz? Çünkü ben varım.

Bu diyalog ailenin eski hükümlü olan Ruth'u yok saydığı ve önemsemediğini göstermektedir. Eski hükümlünün cezaevi deneyimi tüm yaşantısının önüne geçerek geçmiş yaşamının yeniden yorumlanmasına neden olmaktadır. Aile, cezaevi görmüş birinin bir başkasına herhangi bir faydası olmayacağını düşünmektedir. Ailenin dışlayıcı ve etiketleyici tutumu karşısında Ruth, kendisinin görmezden gelinmesine ve yaşadıklarının yok sayılmasına öfkelenerek tepki vermiştir. Ailenin tavrında Goffman'ın (2022: 77-115) vurguladığı gibi suçlu bireyin, cezaevinden sonraki hayatında gözden düştüğü, itibarının kalmadığı ve normal dışı olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Bu kişi artık toplum tarafından "öteki" olarak tanımlanmaktadır. Filmde de Ruth'un kardeşi için bir "öteki"ye dönüştürüldüğü ve dışlandığı görülmektedir.

Filmin en çarpıcı sahnesi ise filmin sonuna doğru gösterilmektedir. Bu sahnede Ruth'un tüm yaşadıklarına rağmen polis katili olmadığı görülmektedir. Geçmişte kardeşi ile beraber yaşadığı evden çıkarılmak zorunda kalınca evde talihsiz bir olay yaşanmıştır. Kardeşi henüz beş yaşındayken silahı alarak yanlışlıkla kullanmıştır. Bu yüzden tüm suç Ruth'a kalmıştır. Filmin başından itibaren suçlu olarak damgalanan Ruth'un aslında suçsuz olduğu, Ruth'a yönelik önyargılı bir yaklaşımın Ruth'un tüm yaşamını etkilediği görülmektedir. Bireyin suçlu olarak

etiketlenme sürecinde toplumun etkili olduğu belirtilebilir. Ruth'un suç işleyip işlemediği ya da neden suç işlediğinin hiç önemsenmemesi ve toplumun Ruth'u suçlu olarak damgalaması ve bu damgalama sonucu Ruth'a yönelik tutum ve davranışlar damgalanma kuramının düşüncelerini destekler niteliktedir. Damgalama kuramının suçlunun neden suç işlediği ile değil toplumun suça verdiği tepki ile ilgilendiğini hatırlamakta fayda vardır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Toplumlarda suçun kaçınılmaz olduğu gerçeği günümüzde suçlu ve eski hükümlülere yönelik önyargılı, dışlayıcı ve damgalayıcı bir bakış açısından uzaklaşılması gerektiğini göstermektedir. Suçlu ve eski hükümlülere yönelik toplumla bütünleşmelerini engelleyen bu bakış açısı bireylerin toplumdaki daha fazla uzaklaşarak yalnızlaşmasına ve tekrar suça itilmesine neden olmaktadır. Yaşanan bu dezavantajlılığın ortadan kalkması için toplumun bu konuda farkındalığının artırılmasında filmlerin önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Bu çalışma "The Unforgivable" filminde eski hükümlü bir bireyin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama sürecinde yaşadığı zorlukları ele alarak toplumsal bir soruna işaret etmektedir. Filmde göstermektedir ki toplumda "suçlu veya eski hükümlü" olmak bireysel kimliğin önüne geçmekte ve toplumsal yaşamın her alanında bireyin mücadele etmesini gerektirmektedir. Birey bu süreçte mesleğini, işini, ailesini, arkadaşlarını kaybedebilmektedir. Bireyin vermiş olduğu kayıplar yeniden hayata başlamasını ve toplumsal yaşamla bütünleşmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca damgalanma, dışlanma ve etiketlenme deneyimlerinin de eklenmesi eski hükümlünün toplumsal yaşama yeniden katılmasına ve uyum sağlamasına engel oluşturmaktadır.

"The Unforgivable" filmi suç ve suçluluk konusunda tekrar düşünmemizi sağlamaktadır. Suçlu ve eski hükümlü olarak damgalanan bireylerin cezalarını tamamlamış olmalarına rağmen cezaevi sonrası yaşamlarına geçmişleriyle devam ettiklerini ve cezalarının bitmediğini göstermektedir. Film damgalanan ve dışlanan eski hükümlünün yaşadığı zorlukları göstererek bu dezavantajlılık durumunun ancak toplumun affedici, bağışlayıcı, bütünleştirici ve sosyal içerme odaklı tutum ve davranışlarıyla mümkün olabileceğine işaret etmektedir.

"The Unforgivable" filminden hareketle eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama pratikleriyle ilgili yapılabilecek çıkarımlar şunlardır;

- Eski hükümlülere ön yargıyla yaklaşılmaktadır.
- Eski hükümlülerin gereksiz, işe yaramaz ve tehlikeli olduğu düşünülmektedir.
- Eski hükümlülerin tekrar suç işleme ihtimalinin yüksek olduğuna inanılmaktadır.
- Eski hükümlüler cezaevinde cezalarını tamamlasalar bile cezaevinden çıkınca toplumsal yaşamda cezaları devam etmektedir.
- Eski hükümlüler güvenilir insanlar olarak değerlendirilmemektedir.
- Eski hükümlülerin tekrar topluma katılması haksızlık olarak görülmektedir.
- Eski hükümlüler çalışma hayatında tercih edilmemektedir.
- Eski hükümlüler ev (barınacak yer) bulmakta zorluk yaşamaktadır.
- Eski hükümlüler cezaevlerinden sonraki yaşamlarına sabıkalı olarak devam etmektedir.
- Eski hükümlülere toplum işledikleri suça göre ceza vermektedir.
- Eski hükümlülerin suç işleyip işlemediği sorgulanmamaktadır.
- Eski hükümlülerin suç geçmişi unutulmamaktadır.
- Eski hükümlüler insanlarla iletişim kurmaktan çekinmektedir.
- Eski hükümlüler yalnızlık duygusuyla başa çıkmaya çalışmaktadır.
- Eski hükümlüler toplumsal yaşamdan dışlanmaktadır.

- Eski hükümlüler sahip oldukları damga ile yaşamlarına devam etmektedir.
- Eski hükümlüler mağdurların intikam alma düşüncesiyle mücadele etmek zorunda kalmaktadır.
- Eski hükümlüler sahip oldukları damgayı kabullenerek toplumla bütünleşmekten vazgeçebilmektedir.
- Eski hükümlülerin sabıkalı olmaları dezavantajlılık durumlarını arttırmaktadır.
- Eski hükümlüler toplumsal yaşama yeniden katılma sürecinde sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Bu çalışma filmden hareketle Ruth'un gerçek suçlu olmadığı gerçeğinin son sahnede gösterilmesi sonucunda suçlu veya eski hükümlülere yönelik oluşan önyargılı ve olumsuz düşüncelerin, damgalayıcı, dışlayıcı ve ötekileştirici tutum ve davranışların tekrar gözden geçirilmesi gerçeğini hatırlatmaktadır.

Sonuç olarak; suçun ve suçlunun olmadığı bir toplum düşünülemediği için suçluların topluma yeniden katılabilmesi ve topluma uyum sağlayabilmesi için toplumun bu bireylere fırsatlar sunması gerekir. Cezasını tamamlayan eski hükümlülerin toplum tarafından tekrar cezalandırılması bu bireylerde dezavantajlılık durumunu arttırarak toplumsal uyumu zorlaştırmaktadır. Eski hükümlülerin toplumsal yaşama uyum sağlamasını kolaylaştıracak toplumsal bütünlüğü sağlayan mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada filmler eski hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden katılma ve uyum sağlama süreçlerini kolaylaştırmak amacıyla bireylerde farkındalık oluşturmak için etkili bir araç olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Atkin, C. A. and Armstrong, G. S. (2011). Does The Concentration of Parolees in a Community Impact Employer Attitudes Toward the Hiring of Ex-offenders? *Criminal Justice Policy Review*, 24 (1): 71-93.
- Barker, C. and Galasinski, D. (2001). *Cultural Studies and Discourse Analysis: A Dialogue on Language and Identity*. Sage.
- Baydoğan, H. (2012). *Dezavantajlı Gruplara Yönelik Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği*, (Basılmamış Yüksek Lisan Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Bilgiç, Ş. (2014). Mahkûmların Suç Algısı. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014 (3): 8-17.
- Bozok, N. (2011). Ben Değerliyim Nar Taneleri: Güçlü Genç Kadınlar Mutlu Yarınlar Projesi Güçlenme Hikâyeleri Biriktiriyor, Sosyolojik Değerlendirme Raporu, Boyner Yayınları, İstanbul.
- Çınar, T. ve Uztuğ, F. (2015). Tüketicilerin Yaşadıkları Olumsuz Satın Alma Deneyimlerine Tepkileri: İntikam mı, Misilleme mi? *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3 (2): 40- 56.
- Diken, B. and Laustsen, C. B. (2010). *Filmlerle Sosyoloji*, (Çeviren, Ertekin, S.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Dijk, T. Van (2000). Opinions and Idologies in The Press. (Editör) A. Bell, P. Garrett.: *Approaches to Media Discourse* (ss: 21-63), Blackwell, Massachusetts.
- Erkul, İ. (1976). Eski Hükümlüler ve Çalışma Sorunları, *Eskişehir İktisadi İlimler Akademisi Dergisi*, C.12, 386-387.

- Erkul, İ., Altan, Ö.Z. ve Gerek, N. (1984). *Sosyal Politika Dersleri* (Cilt II). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Goffman, E. (2022). *Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*, Ankara: Heretik Yayınları.
- Gollwitzer, M. and Denzler, M. (2009). What Makes Revenge Sweet: Seeing the Offender Suffer or Delivering a Message? *Journal of Experimental Social Psychology*, 45 (4): 840-844.
- Görgülü, T. (2021). Suç ve Suçlu Davranışına Kuramsal Bir Bakış: Psikolojik Bakış Açısıyla Adli Sistemde Psikolojik Değerlendirme ve Uygulamaları, *Akademik Açı*, 1(1): 59-70.
- Güçlü, İ. ve Akbaş, H. (2019). *Suç Sosyolojisi Kavram Teori Uygulama*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gültekin, G. ve Aydınlioğlu, Ö. (2020). Sosyal Sorumluluk Aracı Olarak Sinema: Halam Geldi Filminin Sosyolojik Analizi. *Platon'un Mağarasından Sinema Perdesine Sosyolojik Film Okumaları* (ss: 73-102). Konya: Literatürk Academia.
- Harding, D. J. (2003). Jean Valjean's Dilemma: The Management of Ex-Convict Identity in The Search for Employment. *Deviant Behavior*, 24 (6): 571- 595.
- Hirschfield, P. J. and Piquero, A. R. (2010). Normalization and Legitimation: Modeling Stigmatizing Attitudes Toward Ex-offenders. *Criminology*, 48 (1): 27-55.
- https://en.wikipedia.org/wiki/The_Unforgivable [Erişim tarihi 24.12.2023].
- <https://www.adjustbrand.com/haberler/dijital/ulkelere-gore-en-populer-dijital-yayin-platformlari/> [Erişim Tarihi 24.12.2023].
- Kara, T. (2014). Eski Hükümlülerin İstihdamında Yaşanılan Güçlükler ve İşkur'un Bu Konudaki Rolü. Uzmanlık Tezi. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kocabaşoğlu N. ve Aliustaoğlu S., (2003). Bir Kavram Olarak Stigmatizasyon. *Yeni Symposium*, 41 (4): 190-192.
- Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd-Reichling, E., Patsios, D. (2007). The Multi-Dimensional Analysis of Social Exclusion. *Department of Sociology and School for Social Policy Townsend Centre for the International Study of Poverty and Bristol Institute for Public Affairs University of Bristol*, (ss: 1- 14).
- Lopez, G. and Bornstein, S. (1995). *Victimologie Clinique*, (Editör) Maloine. Paris.
- Lund, R., Hyde, R., Kempson, D., and Clarke, P. (2002). Women's Needs After Release from Prison to a Rural Community. *Journal of Correctional Health Care*, 9 (3): 271–288.
- Macit, R. (2017). Uyuşturucu Satıcıları: Damgalanmışların Suç ve Ceza Anlayışı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20 (2): 173-199.
- Mathivanan, J., Vigneshwaran, K. and Sinu, E. (2015). Do Movies Influence Smoking Among Adoloscents. *International Journal of Health and Research (IJHSR)*, 5 (5): 458-464.
- Mayer, S. (2003). "What is a Disadvantaged Group? Effective Communities Project, Minneapolis. http://www.effectivecommunities.com/pdfs/ECP_DisadvantagedGroup.pdf. [Erişim Tarihi 26.12.2023].
- Parker, I. (1992). *Discourse Dynamics: Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. Londra: Routledge.
- Pollack, S. (2007). I' m Just Not Good in Relationships: Victimization Discourses and The Gendered Regulation of Criminalized Women. *Feminist Criminology*, 2 (2): 158-174.

- Roberts, C., Kennedy, S. and Hammett Theodore M. (2004). Linkages Between Inprison and Community-based Health Services. *Journal of Correctional Health Care*, 10 (3): 333–368.
- Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. *Çalışma ve Toplum*, 3 (6): 50-106.
- Savaş, G. ve Eryalçın, T. (2020). Eski Hükümlülerin ve Denetimli Serbestlik Yükümlülerinin İstihdamı Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31 (2): 336-367.
- Şahin, Ş., Ökmen, B. ve Kılıç, A. (2018). Söylem Analizi Model Önerisi. *Uluslararası Öğrenme Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi*. Amasya. (ss: 752-760).
- Tamer, İ. ve Yılmaz, E. (2013). Ceza Adalet Sisteminde Mağdur Hakları İnceleme Raporu, Ankara: Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı.
- Tıkaç, S. (2015). Nitel Veri Analiz Programlarının Veri Analizinde Kullanımı: NVivo'ya Bir Bakış, (Editör) F. N. Seggie ve Y. Bayyurt.: *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik Analiz ve Yaklaşımları* (ss: 260-371), Ankara: Anı Yayınları.
- Triplett, R. and Upton, L. (2016). Labeling Theory: Past, Present, and Future. (Editör) Alex R. Piquero.: *The Handbook of Criminological Theory*, (ss.271-289), UK: Wiley - Blackwell.
- Ulusal, D. (2020). Dijital Çağda Sinemanın Dönüşümü. (Editör) B. Kayıhan.: *Dijital Çağda Kitle Kültürü, Eğlence ve Sanat* (ss: 283-302), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Yavuz, Y. (2019). Suç Mağduru Olma Korkusuna Sosyolojik Bir Bakış. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (4): 28-52.
- Yıldırım, E. (2018). Toplumsal Yapının Aynası Olarak Sinema: Söylem ve Eleştirel Söylem Analiz Yöntemlerine Göre Ayla Filminin Çözümlemesi. *İNİF E-Dergi*, 3 (1): 234-243.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ö. D. (2014). Algılanan Mağduriyetin Affetme Eğilimi ve İntikam Niyeti Üzerindeki Etkisi: Konaklama İşletmeleri Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma. *AKÜ İİBF Dergisi*, 16 (1): 87-105.